

Історія України

КНЯЖА ДОБА – КИЇВСЬКА РУСЬ

ПОЧАТКИ КИЄВА

Київська Русь - назва Русь це стара назва України зі столицею в Києві над Дніпром, де в той час жили поляни. Пізніше "руськими" почали називати себе москалі, а наш народ почав називати себе українцями, а землю свою Україною.

Літописи (chronicles) - монахи (monks) писали про те, що діялося в той час і тому ми знаємо про князів і події за княжих часів. Це були перші історичні твори. Літописи писали протягом треста років - від хрещення України в 988-ому році до 1292 року. Коли один монах-літописець помер, то інший монах продовжував писати

Початки Києва - про початки Києва були різні перекази (легенди). Один переказ розповідає, що Київ заснували три брати - Кий, Щек і Хорив - і їхня сестра Либедь. Назва Київ походить від імени найстаршого брата, який називався Кий. У Києві є гори, що зветься Щекавиця і Хоривиця, та невеличка річка Либедь. Київ стояв на тому місці, де сходилися торгові шляхи (trade routes) з півночі на південь ("з варягів у греки") і зі заходу на схід і став великим і багатим містом. Завдяки торгівлі Київ став найбільшим і найславнішим містом в східній Європі.

ПЕРШІ КНЯЗІ

Аскольд і Дир - У 862-му році прибули до Києва зі Скандинавії (Scandinavia) варяги (Vikings) під проводом своїх князів Аскольда і Дира.

Це були перші князі про які згадує літопис, але про них ми не знаємо багато. Знаємо, що в Києві є так звана Аскольдова могила, де похований князь Аскольд.

Князь Олег Віщий-Князь Олег був князем перед і після 900 року. Він перший київський князь про

якого ми знаємо докладніше. Князь Олег був **варяг** і його військо складалося з варягів, які прийшли в Україну зі Скандинавії.

Договір з греками - князь Олег хотів зробити Україну великою торговельною державою, але греки хотіли затримати всю торгівлю в своїх руках. Він пішов походом на **Царгород** (столиця Греції в той час). Князь Олег вирушив на двох тисячах човнів - а в кожному човні було по 100 вояків. Він оточив місто Царгород від моря і також від суші (дав колеса на кораблі), здобув місто і підписав умову в 911-ому році, яка була дуже добра для українських купців. Українські купці могли тепер вільно вести торгівлю в Греції.

Смерть князя Олега - про смерть князя Олега є дуже гарний переказ (легенда) в літописі. Один ворожбит (fortune teller) сказав князеві, що він помре від свого улюбленого коня, тому князь більше не їздив на цьому коні, а віддав його, щоб ним хтось піклувався. Кінь помер і князь Олег хотів побачити його кості, але там була гадюка, яка його вкусила і князь Олег помер. Так сповнилася ворожба. За його мудрість, князя Олега назвали Віщим (такий, що все знає).

Князь Ігор - Князь Ігор став київським князем після смерти князя Олега. Він ходив походом на Грецію, але похід не вдався.

Деревляни - це було слов'янське плем'я. Вони жили в лісах на північ від Києва над рікою Ттрип'ять. Князь Ігор хотів приєднати деревлян до Київської держави, але деревляни його вбили - прив'язали до двох дерев і роздерли.

Княгиня Ольга - Княгиня Ольга керувала Київською державою більше як тисячу років тому. Це була жінка **князя Ігоря**. Вона правила державою, коли деревляни вбили її чоловіка, князя Ігоря, а їхній син Святослав був ще малим хлопцем.

Княгиня Ольга **покарала деревлян** за це, що вони вбили князя Ігоря. Вона наказала, щоб деревляни дали їй по два голуби від кожної хати. Деревляни були раді, що вона так мало від них хоче. Тоді княгиня Ольга наказала прив'язати запалену гілку кожному голубові і пустити на волю. Голуби полетіли до своїх хат і так згоріли оселі деревлян. В цей спосіб княгиня Ольга приєднала землю деревлян до Київської держави.

У літописах написано, що княгиня Ольга була вродлива, хитра і мудра. Вона **правила державою дуже розумно** і дбала, щоб був порядок у державі. Княгиня Ольга впровадила перші реформи, де було подано правила, як збирати данину (collect taxes), а також правила, де можна було полювати (go hunting).

Княгиня Ольга їздила до Греції у гості до грецького царя і там **прийняла християнську віру**. Про її подорож до Греції є гарний переказ/легенда. Переказ оповідає, що Ольга поїхала в грецьку столицю Царгород, щоб ще краще пізнати християнство. Грецький цар прийняв Ольгу з великою пошаною. Він розмовляв з нею про всякі справи й дивувався з її мудрости. Врешті, просив її, щоб стала його жінкою. Ольга відповіла йому, що вона поганка і мусить наперед охреститися. Вона просила грецького царя бути їй хрещеним батьком. Цар згодився і грецький патріярх охрестив Ольгу. Тоді цар знову просив, щоб вона з ним одружилася, але Ольга пригадала йому, що християнський закон не дозволяє одружуватися з хрещеним батьком. Цар подивився на неї і сказав: - Терехитрила ти мене, Ольго!
Княгиня Ольга була перша з княжого роду, що прийняла Христову віру. Українська церква проголосила її святою.

Князь Святослав Завойовник (960-972) -1. Князь Святослав Завойовник був сином князя Ігоря і княгині Ольги. Він любив воювати і часто ходив у походи. Вояки дуже його любили, бо він жив так просто, як і вони, хоч він був князем. Перед битвою казав ворогам, **"Готуйтеся, іду на вас!"**

Князь Святослав не жив довго. **Його вбили печеніги**, коли він вертався з походу до Києва. Печеніги - це були кочовики (nomads), які прийшли в українські степи з Азії і постійно нападали на Україну.

Значення перших князів

Значення перших князів для України було дуже велике. Перші князі Київської держави з'єднали слов'янські племена в один український нарід, зорганізували сильне військо, флоту, торгівлю. Завдяки першим князям, Україна здобула собі славу і набрала великого значення в світі.

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ (980-1115) - Князь **Володимир Великий** був сином князя Святослава. Княгиня Ольга була його бабуся. Він був князем 35 років і за той час зробив багато доброго для України. Київська Русь стала великою і могутньою (сильною) державою. Коли він і потім його син Ярослав Мудрий були князями (разом 70 років), Україна була найсильнішою державою за всі часи свого існування. Князь Володимир помер в 1015-ому році. За це, що він зробив багато для України, його назвали "**Великий**", а українська церква називає його **святим** тому, що він охрестив Україну.

Червенські городи - князь Володимир прилучив західні землі України (**Галичина, Волинь, Холмщина**) до Київської держави. Щоб боронити українські землі від ворогів, він наказав будувати оборонні вали й твердині (fortresses) на кордонах держави. На Волині збудував нове місто, яке назвали Володимир. Так князь **Володимир злучив всі українські землі в одній Київській державі**.

Боротьба з печенігами - Володимир Великий довгі роки вів боротьбу з печенігами. Печеніги - це були кочовики (nomads), які прийшли в Україну з Азії і нападали на Україну. Вони вбили князя Святослава, батька князя Володимира, коли він вертався з походу до Києва. Щоб боронити Україну від печенігів, князь Володимир будував городи (міста), твердині (fortresses) і високі вали (walls), щоб люди мали, де ховатися, коли на них нападали печеніги.

Похід на Корсунь - князь Володимир хотів взяти собі за жінку сестру грецьких царів, Анну, але грецькі царі були горді і не хотіли погодитися на це, щоб грецька царівна стала жінкою володаря з поганського роду, що княжив у невідомій країні. Щоб примусити грецьких царів віддати Анну йому за жінку, князь Володимир пішов походом на Крим і напав на місто Корсунь. Це місто належало грецьким царям. В Корсуні жив один український купець. Він повідомив князя Володимира, що вода до міста іде підземними водопроводами. Він це зробив в той спосіб, що написав записку, прив'язав її до стріли і вистрілив стрілу в табір, де було княже військо. Володимир наказав знайти водопроводи й затримати воду. Корсунь лишився без води і тому мусів піддатися (surrender). Грецькі царі рішили віддати Володимирові свою сестру за жінку. Князь Володимир охрестився в Корсуні та одружився з царівною Анною. Тоді він повернувся до Києва і наказав хрестити народ.

Хрещення України - в Україні християни вже були з давніх часів. Переказ оповідає, що апостол Андрій проповідував віру на Київських горах і благословив це місце, де пізніше був збудований Київ. За князя Ігоря вже була в Києві церква св. Іллі, а княгиня Ольга перша з княжого роду прийняла християнство.

• Хрещення України - це було найважливіше, що зробив князь Володимир Великий. В 988-ому році Володимир Великий прийняв християнство з **Греції**. Греція була тоді найбільш культурною державою в світі і мала давню тисячолітню культуру. Через близькі зв'язки з Грецією, Київська Русь могла швидко розвиватися.

• Володимир Великий почав будувати **церкви** в Києві та інших містах України. Найбільша церква, яку він збудував, це була **Десятинна** церква в Києві. Її назвали "десятинна" тому, що на цю церкву князь Володимир

віддавав одну десяту частину свого майна/приходу (one tenth of his income).

Пізніше в цій церкві поховано князя Володимира і його дружину - грецьку царівну Анну. В 1240-ому році коли татари захопили Київ, багато людей заховалось в Десятинній церкві, на даху і на хорах. Через тягар, церква завалилась і багато людей там згинуло.

• Від того часу, як Україна прийняла християнство, почала ширитися в Україні **наука й освіта** (education) Тоді заснували перші школи при церквах і монахи почали вчити дітей письма. **Монахи почали також писати літописи (chronicles), в яких описували, що діялося в Україні в той час.**

Найславніший літописець **був монах Нестор**. Він написав історію України від самих початків до того часу, коли він жив.

Перші гроші - в той час коли князем був Володимир Великий, почали виробляти перші українські гроші. На цих грошах був образ князя Володимира, а на другій стороні був **тризуб**, який пізніше став гербом української держави.

Останні роки - останні роки князювання Володимира Великого були спокійні. В Україні був порядок і панував мир. Князь жив у згоді з усіма сусідами і ніхто не вів з ним війни. Люди були щасливі й задоволені. Князь опікувався бідними людьми й допомагав всім, хто потребував помочі. Володимир Великий помер в 1015-ому році. Його похоронили в Десятинній церкві

КНЯЗЬ ЯРОСЛАВ МУДРИЙ (1019 - 1054)- Князь **Ярослав Мудрий** був князем Київської держави 35 років (після смерті свого батька Володимира Великого) і помер у 1054-ому році. Князь Ярослав старався жити в мирі, щоб в Україні був лад і добробут.

Червенські городи - князь Ярослав Мудрий відібрав від поляків Червенські городи (західні землі України). Щоб забезпечити Україну від ворогів, князь **побудував багато твердинь**. Над рікою Сян він збудував **місто** і сильно його укріпив. Це місто назвали ім'ям князя - **Ярослав**. Це місто належить тепер до Польщі.

Печеніги - прийшли в Україну з Азії і нападали на Україну на протязі довгих років. Вони вбили князя Святослава, коли він вертався з походу в Київ. Князь Володимир воював з печенігами і будував міста й укріплення, щоб боронити Україну перед ними. Князь Ярослав остаточно (finally) побив орду печенігів і вони вже більше не нападали на Україну, але по смерті Ярослава Мудрого на Україну прийшла нова орда з Азії. Це були половці, які нападали на Україну й нищили Україну понад 150 років.

Київ - Ярослав Мудрий дбав найбільше про свою столицю Київ. Київ ставав щораз більшим містом і князь Ярослав збудував нову частину міста.

• Довкола міста збудували вали, а до міста можна було дістатися з трьох сторін, через укріплені ворота (fortified gates). Найславніші ворота - це були **Золоті ворота** - над ними збудували невелику церкву. Золоті ворота відновили і їх можна бачити в Києві і тепер.

• Ярослав Мудрий побудував багато церков, а при церквах заснував **школи й бібліотеки**. Найславніша церква - це **собор св. Софії**. Ця церква має дев'ять бань і є прикрашена чудовими іконами, малюнками, мозаїкою і фресками.

При церкві св. Софії було засновано першу бібліотеку в Україні. В Софійському соборі похований князь Ярослав Мудрий. Собор св. Софії - це чудова пам'ятка з княжих часів.

• **Печерська лавра** - в той час збудували також монастир, який стоїть і до сьогодні. Цей монастир називається Печерська лавра. В цьому монастирі жили монахи. Вони писали літописи і переписували книжки, бо в той час не вміли ще друкувати. Найбільше знаний монах називався **Нестор**. Він почав писати літопис (chronicles) про події, що відбувались в Україні від найдавніших часів аж до часів князя Ярослава. По смерті Нестора, літопис продовжували писати інші монахи.

Руська Правда - Ярослав Мудрий наказав списати українські закони (laws) в одну книгу. Перед тим закони не були записані і як хтось провинився, то суддя (judge) давав таку кару, яку хотів. Книжка, де були списані закони називалася **Руська Правда**. Людей карали грішми, могли їх вигнати з Київської Русі, але не було кари смерті. Пізніше інші князі доповнювали цей збірник новими законами.

Зв'язки з Європою - Україна була в той час сильною державою й інші держави Європи хотіли жити в згоді з князем Ярославом. Князь Ярослав одружив (married) своїх дітей з королями і королівнами різних держав Європи. Донька князя Ярослава Анна одружилася з французьким королем Генриком II, а коли він помер, вона правила державою.

Смерть Ярослава Мудрого і поділ Київської держави. Князь Ярослав Мудрий помер в 1054-ому році, коли мав 76 років. Він похований у церкві св. Софії. **Перед смертю він поділив Київську державу між своїми синами.**

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА ПО СМЕРТИ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

В Київській Русі не було закону хто має бути наступним князем, коли князь помре. Всі сини мали однакове право. Тому вони **вели війни між собою**, бо кожний з них хотів бути князем. Ярослав Мудрий думав, що коли він поділить державу між своїми синами і кожний з них буде мати своє князівство, тоді вони не будуть сваритися. Найстарший син мав бути князем у Києві, а інші князі мали його слухати. Але цей поділ дуже пошкодив українській державі і Київська Русь почала занепадати. Кожний князь дбав тільки про своє князівство, а не про цілу країну. Князі далі вели війни між собою, бо кожний з них хотів бути київським князем.

По смерті Ярослава Мудрого на Україну почав нападати новий ворог. Це були **половці**. Вони прийшли з Азії й нищили Україну через довгі роки. З ними князі мусіли постійно провадити війни.

КНЯЗЬ ВОЛОДИМИР МОНОМАХ - Володимир Мономах - був останній визначний князь Київської держави. Він князував 12 років і помер у 1125-ому році. Його поховали в церкві св. Софії в Києві. Він був добрий і справедливий князь і дбав про добро цілої держави.

Під проводом свого батька, ще з малих літ брав він участь у воєнних походах і вчився правити державою. Багато разів ходив походом на половців, жив цілі тижні в степах і привик до небезпеки (danger) й невідати (lack of comfort). Він об'їхав цілу державу від Чорного моря на півдні до Балтійського моря на півночі. Як став князем, старався сам усе доглянути. Вставав перед сходом сонця, сам відбував суд та пильно уважав, щоб бояри не кривдили бідних.

Князь Мономах дуже **любив лови** (hunting) і часто ходив на полювання (hunting). Він мав багато пригод і пережив різні небезпеки. Він вславився також в боротьбі з **половцями**. Половці щороку нападали на наші села, палили

хати, забирали худобу й коні і брали в полон людей, щоб з них зробити невільників. Князь Мономах відігнав половців далеко в степи і взяв у полон багато половців. Український народ славив його за те, що він боронив Україну.

Щоб і синів своїх навчити, як жити й працювати для добра свого народу, князь Володимир Мономах написав **Поучення дітям**. У цій творі він описав своє життя та різні пригоди, які він мав під час ловів і під час війни з половцями. Він навчав своїх синів, як бути добрими людьми і добрими князями. Він навчав їх бути справедливими, шанувати священників, старших людей і гостей, помагати бідним, особливо вдовам і сиротам, не карати нікого смертю, не робити нікому кривду, любити свою жінку, але не давати їй влади над собою.

Князь Володимир Мономах підтримував зв'язки (contacts) з Європою. Його жінка була з Англії, а його внук був королем Данії (Denmark). Київська держава вперше зробила наш народ самостійним і сильним та славним на всю Європу.

ЗАНЕПАД КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Після смерти Ярослава Мудрого в 1054-ому році, Київська Русь почала занепадати. Князь **Володимир Мономах (1113-1125)** був останнім могутнім князем України. На занепад Київської держави були дві головні причини: **Поділ України та напади кочовиків (nomads) з Азії**